

ÇEVİRİDE DİLSEL-KÜLTÜREL YAKLAŞIMIN ÖNEMİ ÜZERİNE: TÜRKÇE, BULGARCA VE BULGARİSTAN TÜRKÇESİ AĞZINDAN ÇEVİRİ ÖRNEKLERİ

Sibel PAŞAOĞLU¹

ÖZET

Dil, başlıca iletişim aracı olmasının yanı sıra ezgisel doku (müzik) ile beraber kültürün en önemli bileşenlerinden biridir. Kültürel sistem içerisinde oynadığı rol herkesçe bilinmekle birlikte, “dil-geleneksel kültür” ilişkisi ve bu bağlamda “toplumsal gelişme-durağanlaşma-gerileme” gibi sosyo-kültürel süreçler üzerindeki etkisi bir süredir bilim çevrelerince dikkatle incelenmektedir. Bu çalışmada, Türkçe’den Bulgarca’ya ve Bulgaristan Türkçesi Ağzından Türkçe’ye çeviri esnasında yazı, mani ve türkü metinlerinde görülen bazı dilsel-kültürel hatalar örnekler üzerinden değerlendirilmek istenmiştir. Çeviri metinlerinde dilin kültürel anlamda taşıdığı önem vurgulanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çeviri, Dil, Kültür, Bulgarca, Türkçe

¹ Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü Öğretim Üyesi, sibelpasaoglu(at)gmail.com

ABOUT THE IMPORTANCE OF LANGUAGE- CULTURAL POINT OF VIEW IN TRANSLATION: FROM BULGARIAN TO TURKISH AND FROM THE REGIONAL DIALECT OF BULGARIA TURKS

ABSTRACT

Language, in addition of being the main communication tool, with the melodic texture (music) is one of the most important components of culture. Role, well known and played by the relations between language-traditional culture in the context of social development-decrease-decline processes impact were carefully examined by scientists for a while. In this study, some linguistic and cultural misunderstandings in translations from Turkish to Bulgarian and from Bulgarian Turks, regionally spoken kind of dialectic Turkish to nowadays Turkish were evaluated through the examples of different kinds of texts as papers, folk-poems and folk songs lyrics. The importance of the cultural meanings of language in text translations has been tried to be highlighted.

Keywords: Translation, Language, Culture, Bulgarian, Turkish

Dil, kültürel anlamda ürünü bulunduğu toplum ya da toplulukların güncel-kültürel dokusunun belirgin bir ifadesi olduğu kadar, geleneksel müzikle de belli paralellikler göstererek, söz konusu etno-kültürel grubun tarihsel geçmişine ışık tutabilecek en önemli göstergelerden biridir. Günümüzde var olan ya da tarihsel süreçte yitirilmiş herhangi bir kültürü tanımanın yolu dilini, ifade biçimini doğru algılayıp tanımlamış olmaktan, bir anlamda söz konusu dilin kodlarını çözümlenmiş olmaktan geçmektedir. Dil ile geleneksel müzik arasındaki ilişki bu bağlamda çalışılacak önemli alanlardan birini oluşturmaktadır. Çünkü dil de tıpkı çeşitli geleneksel müzik türleri gibi belli bir kültürün tarih boyu oluşturduğu kültürel süzgeçten geçirilerek yalnızca kendine özgü parametrelerle geliştirdiği biricik, özgün ifade biçimini tanımlamaktadır. İçerisinde kodlanmış halde, irili-ufaklı bulunan pek çok geleneksel-kültürel bilgi, görüş ve yaklaşımı barındırmaktadır. Bunların kültür içinden ya da dışından ilgililerce doğru anlaşılabilmesi ve çözümlenebilmesi ise söz konusu dili ya da geleneksel (etnik) müziği tanımak ve doğru yorumlamakla olduğu kadar, tüm bunların karşı tarafa doğru aktarabilmesi ile ilgilidir.

Sınır-ötesi işbirliği ya da disiplinler arası projeler çerçevesinde yürütülen her türden ortaklaşa çalışmalar, alan araştırmaları ve bunlarda elde edilen sonuçların uluslar arası bilimsel platformlarda duyurulması söz konusu olduğunda dil (çeviri ya da aktarım), hangi bilimsel/sanatsal alanda olursa olsun en az araştırmancının kendisi karar birincil önem taşımaktadır. Metin çevirisinde yapılacak en küçük bir yanlış, öyle veya böyle atlanan ve belki ilk bakışta “önemsiz”! gibi görünen ya da yanlış yorumlanan “ufacık” bir detay dahi bütün bir araştırmancının değerini doğrudan etkileyebilmekte, pek çok bakımdan araştırma geçerliliğini kısmen ya da tamamen tartışmaya açabilmektedir. Bu nedenle çevirilere, özellikle de bilimsel metin çevirilerine büyük bir titizlik ve sorumlulukla yaklaşılmalıdır.

Yıllardır, bu yazıda konu edilen ve birkaç örnekle sınırlandırılan çeviri (aktarım) hatalarının benzerleri ile karşılaşılmaktadır. Geleneksel kültürel zenginliklerin korunması, gelecek nesillere olağanca renkleri ile değerlerinden yitirmeden iletilmeleri söz konusu olduğunda, aktarımın doğruluğu da en az aktarılan esas malzeme kadar önem taşımaktadır. Bu bağlamda gerçekleştirilen çeşitli çevirilerin özellikle söz konusu dilin kültürel anlamları çerçevesinde değerlendirilerek yapılması gerektiği vurgulanmak istenmiştir. Örneğin bu yazının konusu olan Türkçe, Bulgarca ve Bulgaristan Türkçesi ağzı gibi dil ve ağızlarda herhangi bir sözcüğün, akademik, edebi, günlük ya da folklorik dilde, birden fazla anlam taşıyabileceği noktasında daha özenli yaklaşmanın, daha doğru sonuçlar doğurabileceği düşünülmektedir.

Aşağıdaki örnekler bu bağlamda ele alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

1. Örnek: MANİ²

<i>Türkçe Orijinali:</i>	<i>Bulgarca Çevirisi:</i>
<i>Minareyi sen yaptın</i>	<i>Minareto izdigna,</i>
<i>Kuramadın alemi</i>	<i>Sızday i vselenata</i>
<i>Kalenî de sen yıktın</i>	<i>Krepostta si srina ti</i>
<i>Beddua etme aleme</i>	<i>Ne proklinay horata</i>

Buradaki Bulgarca çeviride yapılan yanlışın, mani metninin tüm anlamını etkileyecek önem ve büyüklükte olduğu görülmüştür. Türkçe orijinal metnin ikinci

² Turskiyat Folklor v Bılgariya, Mejdunarodna Nauchna Konferentiya, Şumen, 1998, Universitetsko İzdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen 1999, ISBN 954-557-075-9, s.90.

satırındaki *alem* sözcüğü *alem = evren, dünya, cihan*³ olarak algılanmış ve Bulgarcaya öyle çevrilmiştir. Dolayısıyla bu hali ile maniye yüklenen dilsel-kültürel anlamın önemli ölçüde yitirilmesine yol açmıştır. Derin halk felsefesinin dört satıra sığdırdığı geleneksel dünya görüşünden ve bu görüşün süzülerek satırlara yansıyan özünden önemli ölçüce uzaklaşmıştır. Oysa çevirmen fazla uzağa değil, bir üst satıra dikkatlice bakıp *minare – alem*⁴ ilişkisini kurabilmiş olsa ve her şeyden önemlisi maninin özüne, anlatılmak, vurgulanmak istenenlerin derinliğine inebilmiş olsaydı – “alem” de cami alemi olarak kalır, mani de Bulgarcaya olması gerektiği şekilde, anlamını yitirmeksizin çevrilebilirdi. Bildiri metninin geneli benzer anlam kaymalarına yol açan irili-ufaklı çeviri yanlışlıkları içermektedir.

2. Örnek: BİLDİRİ METNİ⁵

Aynı uluslar arası sempozyum kitabında yer verilen bir başka bildirin orijinal dili Bulgarcadır. Bildiri yazarı Bulgaristan Türklerindedir ve bildirisinde Güneydoğu Bulgaristan Kırca(a)li Bölgesinin düğün adet-gelenekleri üzerine gerçekleştirdiği bir araştırmanın sonuçları üzerinde durmaktadır. Çalışmasında dikkat çeken ifade ise metinde: *Başlık (bashlık) – “tsena za glavata na momicheto”* şeklinde yer almıştır. Geleneksel düğün ve evlenme geleneklerimizden “başlık parası” uygulamasını Bulgarcaya bu haliyle çevirmekle oldukça vahim bir anlam kaymasına yol açmaktadır. Bununla birlikte, geleneksel kültürümüzde bambaşka bir anlam, özel bir değer

³ TDK SÖZLÜK: **âlem** (a:lem) 1. gök b. Evren. 2. Dünya, cihan: “İnsan âlemde, hayal ettiği müddetçe yaşar.” -Y. K. Beyatlı.

⁴ TDK SÖZLÜK: **alem** - 1. Bayrak. 2. Minare, kubbe, sancak direği vb. yüksek şeylerin tepesinde bulunan, madenden yapılmış ay yıldız veya lale biçiminde süs, ayça.

⁵ a.g.e., s.195-196.

yüklenen bu geleneğimizi de ayaklar altına almaktadır. Yalnızca Bulgarca bilen ve bu gelenek hakkında hiçbir bilgisi olmayan birinin yazılanları okuması ile **"başlık"**ın tam anlamıyla **"kızın kafası için ödenen para"** anlamına geldiği (*adeta Amerikan Western filmlerindeki "filanca kanun kaçağının kafasını getirene 100\$"* ilanını çağrıştırır gibi) sonucunu çıkarması doğal ve yüksek bir olasılıktır. Aynı yazının (s.196 ilk satır) devamında da bunun **"pokupko-prodajben pazarlık" / "alım-satım (alış-veriş) pazarlığı"**ndan öte gidemeyen, kültürel anlamda herhangi bir ritüel değer taşımayan, sıradan hatta abes bir uygulama olarak algılanabilmektedir. Oysa bu ve benzeri geleneksel uygulamanın temelinde herhangi bir **"mal satışı"**ndan çok evlenmekte olan genç kızın gelin olarak gittiği evde değerinin bilinmesi ve geleceğinin bir anlamda güvence altına alınması kaygısı yatmaktadır. Gerektiğinde, eşine ve çocuklarına maddi destek olabilecek bir birikiminin bulunması amaçlanmakta, bazı eski uygulamalarda geleneksel olarak mirastan pay alamayan kız çocuklarının bu biçimde de olsa güvence altına alınması v.b. pek çok geleneksel çözüm arayışı yatmaktadır. Ayrıca benzer uygulamalara yalnız Türk kültüründe değil dünya üzerinde varlıkları bilinen, birbirinden farklı etnik ve dini gruplara mensup sayısız toplulukta da rastlanmaktadır.

Bulgarca kaleme alınan bu yazıdan geleneksel Türk düğünlerinin pek çok renkli folklorik uygulama ve gelenek-göreneklerin yanı sıra, alsında bir alım-satım anlaşması olduğu (*ki bu görüş "başlık parası"nın sembolik miktar ve anlamı göz önüne alındığında, Bulgaristan Türk kültürü için tamamen yanlıştır*) sonucu çıkarılabilmektedir. Bu gibi çeviri yanlışlarının beslediği yaklaşımın ise, Türk halkı ve kültürünü çeşitli bahanelerle pek çok bakımdan "gelişmemiş", "yobaz", "ilkel" v.b. sıfatlarla nitelendirmeyi, öyle görmeyi ve göstermeyi pek seven, bilimsellikle ilgisi bulunmayan bazı "bilim" çevrelerinin mesnetsiz tezlerini güçlendirmelerine uygun zemin hazırlamaktan öte gidememektedir.

3. Örnek: BİLDİRİ METNİ⁶

Bu bildirinin dili Bulgarcadır. Burada bildiri sonunda, uluslar arası bildirilerde adet olduğu üzere (genellikle İngilizce yazılan) bir satırlık Türkçe özet çevirisine yer verilmektedir. Bildiri başlığı “*Dve Bulgarski Koledni Pesni na Turski Ezik*” ya da Türkçe’ye çevirecek olursak: “*Türkçe Okunan İki Bulgar Koleda (Noel) Şarkısı*”dır.⁷ Oysa aynı bildirinin Türkçe özet başlığında “*İki Bulgar Noel Şarkısının Türkçesi*” şeklinde çevrildiği görülmektedir. Bildiri etno-müzikolojik içeriği bakımından da ilginç ve tartışmaya açık detaylar barındırmaktadır ancak ana konudan uzaklaşmamak adına burada yalnızca çeviri yanıtları üzerinde durulacaktır.

İki ifade arasında, çeviriden doğan anlam farklılığı hemen dikkat çekmektedir. Birinci (doğru olan) çeviride iki Bulgar Koleda (Noel) şarkısının, {*Doğu Bulgaristan köylerinden Varna’ya bağlı Yunak (Oruç Gazi) 1930’da ve Yenipazar’a bağlı Seçişte (Süleyman) 1935’te yapılan derlemelerde*} Türkçe varyantları ile karşılaştığı, bunların Bulgarca olduğu gibi, Türkçe de okundukları belirtilmektedir. Bildiri içerisinde aradaki kültürel bağlantı ve ilişkiye çalışan bu teze ilişkin 1930-35-60 tarihli kaynak kişi görüşleri ve şarkıların Türkçe/Bulgarca sözleri gibi detaylara yer verilmekte, bunlardan yola çıkılarak iki halk arasında tarihte var olan sıcak ilişkiler ve kültürler-arası alışverişlere dikkat çekilmektedir. Bildirinin özet ve içeriği değerlendirildiğinde, başlığın ilk, doğru çeviride olduğu gibi yer alması gerektiği açıkça ortadadır. Yanlış olan ikinci başlık çevirisi değerlendirildiğinde ise “*İki Bulgar Noel şarkısı var, bildiri içerisinde de bu iki Bulgar şarkısının Türkçe’ye çevrilen*

⁶ a.g.e., s.247-251.

⁷ Çev. Sibel Paşaoğlu

sözlerine yer verilmektedir" türünden bir anlam kaymasına yol açtığı görülmektedir. Bu bağlamda, çevirideki bu yanlışlığın, okuyucu algısını farklı yönlendirdiği ve bilimsel içerik boyutu ile çelişkili bulunduğu ortadadır.

4. Örnek: BİLDİRİ METNİ⁸

Bu bildirinin dili Türkçedir. Çalışılan örnek, bir süredir Türkiye’de oldukça popüler hale gelen, popülerleştikçe de içi-dışı-sözü-ezgisi-eşliği pek çok bakımdan ciddi yaralar alan bir Rumeli halk türküsü ile ilgilidir. Bildirinin konusu Rodop folkloru üzerine odaklanmakta, ekte de bazı bölgesel türkülere (sözel-ezgisel materyal biçiminde) yer verilmektedir. Bu türkülerden biri *“Ar gelir Osman Aga”* türküsüdür, ya da en azından bu şekilde kayda geçirilmiştir. Bu sözüm ona *“işveli”* halk türkümüz, yalnız geleneksel hali ile değil, Türkiye’de pop-rock şarkıcı ve gruplar tarafından farklı aranjmanlarla da yorumlanmaktadır. Burada konu, türküde geçen *“ar gelme”* eylemi ile ilgilidir. Bulgaristan Türklerinin önemli bir sesi, değerli ses sanatçımızdan olan Sıdika Ahmedova’dan derlendiği hali ile – “A(a)r Gelir Osman Aga, A(a)r Gelir” şarkısının sözlerine, hatalı bulunan orijinal bildiriden (*bkz. a.g.e., s.260*) farklı olarak, gerekli görülen belli düzeltmelerle aşağıda yer verilmektedir.

“A(a)r gelir Osman Aga”

Çıksama⁹ Urumelin’ düzüne

Alsama Safiye'yi dizime

Safiye'm kınalar yakmış

⁸ a.g.e., s.260.

⁹ Yaz. Notu: Türkçe’deki “çıksam ya”, “alsam ya” gibi eylem niyeti belirten fiillerin Bulgaristan Türkçesi ağzı versiyonudur. Aradaki “y” sesi düşürülmektedir.

On parmağın eline
A(a)r gelir Osman Aga a(a)r gelir
Safiye'me karyola dar gelir

Kır atımı ba(h)çeye bağladım
Osman'ı gurbete yolladım
Osman gurbetten gelince
Üç gün üç gece ağladım
A(a)r gelir Osman Aga a(a)r gelir
Safiye'me karyola dar gelir

Osman Aga, Osman Aga bak bana
Neler söyleyecem sana
Safiye'de kızımı ver bana
Güvee(y) de olayım ben sana
A(a)r gelir Osman Aga a(a)r gelir
Safiye'me karyola dar gelir

Türkünün sözlerinden de anlaşıldığı gibi, konunun Türkçedeki “ar”la pek ilgisi bulunmamaktadır. Türkiye Türkçesinde “ar”¹⁰ = *namus* / *arsız* = *utanmaz*, *namussuz* v.b. anlamlar taşımakta, oysa türküde geçen “ar” yazıldığı ve maalesef herkesçe söylendiği gibi bir manada kullanılmamıştır. Bulgaristan Türkçesinde “ar” değil de “aar” yani “ağır”¹¹ (bu bazı yörelerde “avır” olarak da geçer) “zor” ya da “güç”

¹⁰ TDK SÖZLÜK: **ar**, ar. âr: utanma. || ar yoh heya yoh: utanma namına bir şey **kalmamış** || ar etmek: utanmak; gurur meselesi etmek

¹¹ TDK SÖZLÜK: **ar**, ağır, krs. ağar

(güçlkle yapılabilen) ile eş anlamda kullanılmaktadır. Türkü sözlerinin gerçek anlamını yansıtabilmek adına buradaki sözcüğün doğru telaffuz edilmesi son derece önemlidir. "Ar" değil "aar" / "ağır"(zor) gelmektedir, parmakları kınalı güzeller güzeli Safiye'ye sevdiğinden ayrı olmak, bu nedenle de yatağında, karyolada dönüp durmakta, bir türlü rahat bir uykuya dalamamaktadır. Türküyü söyleyene (damat, güvey adayı gence) de ağır gelen bir durumdur bu aslında çünkü zor olanı, sevdasını bir türküyle anlatmaya çalışmaktadır. Osman Aga'dan kızını, biricik Safiye'yi isteyecektir, türkü aracılığıyla da bir bakıma cesaretini toplamaya çalışmakta gibidir. { *Başka bir konuda, farklı bir tarihte yapılan bir görüşmede, söz konusu türkü ile ilgili Kırcı(A)li'li bir kaynak kişi tarafından sözlerdeki "karyola"nın asıl halinin "kara yolu" (patika yol) olduğu, zamanla bilemediği bir biçimde değişmiş olabileceği ifade edilmiştir. Görüşlerini, "Türküyü yazan adamı tanıyorum ben be, Safiye, etine dolgun, gösterişli bir genç kızmış, biraz iri-yarı olduğundan yürüdüğü kara yolu da dar geliyormuş diye takılmak istemiş her halde..." biçiminde ifade etmiş ve bu bilgiye yer verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.* }

5. Örnek: BİLDİRİ METNİ¹²

Bulgar folklorunda Türk elemanlarını konu alan bu bildirinin Türkçe çevirisinde ise "*Viena kitka s altınçe*" folklorik ifadesi - "*Altınlı Viena (Viyanaya?) buketi*"ne dönüşmüştür. Buradaki yanlış, çeviriyi gerçekleştiren kişinin Bulgarca'yı ve özellikle de Bulgar Halk Edebiyatının *şarkı, şiir, söylence, masal v.b.* tüm alt türlerinde olağanca renkliliği ile sürdüren folklorik Bulgarca'yı yeterince iyi tanımamasından, geleneksel Bulgar kültürü hakkında pek bilgi sahibi olmamasından

¹² Folklor Araştırmaları Kurumu Yayınları, Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslar arası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Başkent Klişe Matbaacılık, Ankara, Kasım 2001, s. 153.

kaynaklanmaktadır. “*Viena*” (tıpkı sinonimi olan “*sukana*” gibi) “*örülmüş*”, “*iç içe geçerek birbirine dolanmış*” anlamına gelmektedir. Ayrıca “*kitka*”, bildiğimiz “*buket*” değil tam anlamıyla “*demet*”tir. Çünkü *buket* daha resmi, daha ciddi bir çiçek aranjmanını çağrıştırırken, “*demet*” daha doğal, hatta mütevazı, folklorik bir çiçek topluluğunu akla getirmektedir. Gelelim söz konusu cümlelerin çeviri ile tamamen yitirdiği geleneksel kültürel anlama: “*Küçük altınla* (altın para ile) *örülmüş* bir *demet çiçek*” (*çiçek demeti bir ipe, ya da kurdeleye geçirilmiş ufak bir altın lira ile bağlanıyor, ip adeta çiçek saplarıyla iç içe geçecek şekilde örülüyor*). Geleneksel olarak bu tarz bir çiçek demeti sevgiliye (genç kız/erkek) verilen değeri, duyulan büyük aşkı belirtmek üzere verilirdi. Oysa ilk (yanlış olan) çeviriden yola çıkan bir okuyucu, Bulgar Halk kültürü ile pek de bağdaşmayan, bir tür “*altınlı Viyana buketi*”nden söz edildiği düşüncesine kapılabilir. Bu bağlamda, cümlelerin yukarıda vurgulanmak istenen asıl anlamdan eser kalmadığı açıkça görülmektedir. Özellikle konu geleneksel folklorik doku ile doğrudan ilgili ise, dil-kültür ilişkisinin belirleyiciliği çeviride göz ardı edilemeyecek kadar önem taşımaktadır ve özellikle de bilimsel çeviri söz konusu ise üzerinde özenle durulmalıdır.

6. Örnek: BİLDİRİ METNİ¹³

Türkiye Türkçesinde yazılan bu bilimsel çalışmadaki çeviri yanlış, araştırmayı yürüten kişinin, Bulgaristan Türkçesi (ağzı) bilmemesinden ve kaynak kişilerinden duyduğu, içeriğini belki de o an için çözemediği bazı sözcük ve cümleleri, kendince yorumlamayı tercih etmesinden kaynaklanmaktadır. Oysa yapılacaklar açıktır, hemen o esnada anlamlandırılmayan sözcük ya da cümleler not edilebilir ve sonraki bir zaman diliminde kaynak kişilerden bunları çok yönlü açıklamaları istenebilir. Böylece

¹³ Toplumbilim Dergisi, Müzik ve Kültürel Kimlik Özel Sayısı, Sayı 12, Mayıs 2001, ISSN-1301-0468, s.15.

benzer hatalardan ve dolayısıyla da algı yanılsamalarına yol açabilecek yanlış aktarımlardan kaçınılmış olur. Bulgaristan'dan Zorunlu göçle (1989 Göçü) gelen kaynak kişilerle yürütülen bir araştırma söz konusudur. Kendilerine yöneltilen "Türkiye'ye neden geldiniz?" sorusuna verdikleri yanıtlar arasında "**Türkçe sesle(n)me¹⁴ye geldik**" biçiminde olanı dikkat çekmektedir. Çalışmada bu biçimde yer verilen cümlenin, Bulgaristan Türkçesi ağzındaki aslı "**Türkçe seslemeye geldik**"dir. Bulgaristan Türkçesinde (Kuzeydoğu Bölgesi) "**seslenmek**" diye bir sözcük yer almamakta, bununla birlikte "**seslemek**"¹⁵ fiili Türkiye Türkçesindeki "**dinlemek**"le eş değer olarak, dinleme eylemini belirtmek üzere kullanılmaktadır. Bu anlamda, araştırmacının yanlış yorumladığı bu ve benzeri cümlelerden yola çıkarak ulaştığı genelleme ve sonuçların geçerliliği açıkça tartışmalıdır. Göçmenler seslenmek değil, aksine seslemek (yani dinlemek) Türkçe dilini işitmek üzere gelmişlerdir Türkiye'ye. Bunun nedeni, yıllar boyunca Bulgaristan'da Türkçe konuşmak yasaklanmıştır (*hatta Zorunlu Göç öncesi dönemde Türklerin anadillerini halka açık alan ve mekanlarda kendi aralarında konuşmaları, geleneksel don/(şalvar)-gömlek-başörtüsü giyip takmaları çok ciddi ve bazıları onur kırıcı biçimlerde cezalandırılmıştır*). Bulgaristan Türk halkının kültürel bellek aktarımı yolu ile günümüze kadar ulaştırdığı anadilini ancak evde, ev halkı ve yakın komşu-akrabaları ile kapalı mekanlarda konuşup-sesleyebilmiştir (dinleyebilmiştir). Türkiye'ye gelmekle artık her yerde özgürce kendi

¹⁴ TDK SÖZLÜK: **seslenmek**, (nsz) 1. Uzaktan bağırarak çağırmak, ünlemek: "Aşağıda daimî akislerle seslenen gürültülü, derin yarlar tehlike hissini kalbimizden ayırmıyordu." -H. S. Tanrıöver. 2. (-e) Bir şey söylemek için sesini çıkarmak veya cevap vermek: "Kendisini kurtarmaları için ev sahiplerine seslenecek, işaret edecek oldu." -M. Ş. Esendal. 3. (-e) mec. Sözü birine veya birilerine yönelmek, birine karşı söylemek, hitap etmek: "Maalesef teknedeki alet edevatla beceremeyeceğiz bu işi diye seslendi mühendis." -A. Kulın.

¹⁵ TDK SÖZLÜK: **seslemek**, (-i) hlk. 1. Dinlemek, kulak vermek. 2. Çağırmak.. **seslemek**, Dinlemek.

dillerini konuşmakla kalmayacak, dilediği gibi “sesleyebilecektir”, yani etrafında doyasıya duyabilecektir.

Çevirinin, metnin genel ve özel anlam bütünlüğüne dikkat edilerek, aslına uygun olarak gerçekleştirilmesi gerektiği bilinmektedir. Buradaki diğer (ve de çoğu kez gözden kaçabilen) önemli nokta ise söz konusu dil (ya da diller) ile birlikte “etno-kültürel doku”nun da iyi bilinmesi gerektiğidir. Özellikle simultane çeviri ya da bir takım edebiyat eserlerinin çevirisinde hoş görülebilecek bazı belli-belirsiz müdahalelerin ya da “yorum” farklılıklarının, bilimsel bir metin çevirisi söz konusu olduğunda, asıl olana olabildiğine sadık kalınarak yapılması son derece önemlidir. Çevirmenin, söz konusu ülkenin bölgesel dili, lehçe, ağız ve her türden özgün linguistik ve kültürel nüansları üzerinde uzmanlık seviyesinde bilgilere sahip olması, gerçekleştirilen çevirinin bilimsel kalitesini de doğrudan etkileyen faktörler arasındadır. Bu bağlamda, benzer durumlarda çevirmenin yüklendiği mesleki sorumluluk daha da önem kazanmaktadır. Bu çalışmada, bazı çevirilerde karşılaşılan dilsel ve kültürel yanlışlara bağlı doğabilecek önemli anlam kaymaları ve algı yanlışları üzerinde durulmuş, bu gibi çevirilerde, dil bilgisi kadar, dilsel-kültürel birikim ve bilgilere dayanan yorumun önemine de dikkat çekilmek istenmiştir.

KAYNAKLAR

Turskiyat Folklor v Bılgariya, Mejdunarodna Nauchna Konferentiya, Şumen, 1998, Universitetsko İzdatelstvo "Episkop Konstantin Preslavski", Şumen 1999, ISBN 954-557-075-9, s.90.

Folklor Araştırmaları Kurumu Yayınları, Bulgaristan Türk Folkloru, II. Uluslar arası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Başkent Klişe Matbaacılık, Ankara, Kasım 2001, s.153.

Toplumbilim Dergisi, Müzik ve Kültürel Kimlik Özel Sayısı, Sayı 12, Mayıs 2001, ISSN-1301-0468, s.15.

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=alem&ayn=tam> (12.01.2011)

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=ar&ayn=tam> (12.01.2011)

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=seslemek&ayn=tam> (12.01.2011)

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=seslenmek&ayn=tam> (12.01.2011)

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=dinlemek&ayn=tam> (12.01.2011)